

عقب ماندگان ذهنی و آموزش

آناهیتا خضری / کارشناس ارشد برنامه ریزی درسی

■ اطلاعات عمومی درباره عقب ماندگی ذهنی

■ تعریف عقب ماندگی ذهنی

عقب ماندگان ذهنی، افرادی هستند با پیشرفتی پایین تر از حد متوسط. آن‌ها در یادگیری و سازگاری‌های اجتماعی مشکل دارند. آموزش و پرورش، تعریف تخصصی زیر را برای عقب ماندگی ذهنی ارائه می‌دهد:

"عقب ماندگی ذهنی به این معنی است که کارکرد هوش

عمومی بطور معنی داری پایین تر از

حد متوسط باشد و با

کمبودهایی در رفتار سازشی همراه

است که در دوران رشد آشکار

می‌شود و در عملکرد آموزشی

کودک اثر می‌گذارد."

"کارکرد هوش عمومی" توسط

آزمون هوش، اندازه‌گیری می‌شود.

عقب ماندگان ذهنی معمولاً نمره

۷۰ یا پایین تر از آنرا در چنین

آزمون‌هایی بدست می‌آورند. "رفتار

سازشی" مربوط به سازگاری فرد با زندگی روزانه است. این

افراد در یادگیری، ارتباط، مهارت‌های اجتماعی، تحصیلی،

حرفه‌ای و زندگی مستقل دچار مشکل هستند.

عقب ماندگی ذهنی، بیماری نیست و نباید با بیماری

ذهنی اشتباه شود. کودکان عقب مانده ذهنی، بالغ می‌شوند و

همیشه کودک باقی نمی‌مانند. آن‌ها یاد می‌گیرند، اما به

آهستگی و با سختی.

احتمالاً اکثر کودکان عقب مانده ذهنی، دارای

ناهنجاری‌های کروموزومی هستند. سایر عوامل بیولوژیکی

و نه تمام آنها عبارتند از: قطع تنفس (فقدان اکسیژن)،

ناسازگاری خونی بین مادر و جنین، عفونت‌های مادر از قبیل

سرخجه و تبخال. بعضی از داروها نیز باعث بروز مشکلاتی

در رشد جنین می‌شود.

■ شیوع

برخی بررسی‌ها نشان می‌دهد که تقریباً یک درصد از

جمعیت عمومی دچار عقب ماندگی هستند و معیار چنین

تخمینی، آزمایش توأمان هوش و رفتار سازشی می‌باشد.

■ مسایل آموزشی

عقب‌ماندگان ذهنی توانایی یادگیری، پیشرفت و رشد را دارند. اکثر این گروه از شهروندان، می‌توانند مولد باشند و در اجتماع مشارکت کامل نمایند.

خدمات خاص آموزشی که از کودکی شروع شده و در تمام دوره‌ی رشد و فراتر از آن ادامه می‌یابد، باعث می‌شود تا کودکان عقب‌مانده ذهنی بتوانند توانایی خود را به کامل‌ترین نحو توسعه دهند.

در تمام سیستم‌های آموزشی، آموزش انعطاف‌پذیری که به نیازهای انفرادی جواب دهد، نقطه شروعی برای یادگیری موفقیت‌آمیز است. والدین باید در تمام دوران آموزش کودک، سهم به‌سزایی در برنامه‌ریزی و آموزش داشته باشند.

نکات قابل توجه در آموزش عقب‌ماندگان ذهنی عبارتند از:
 - از مواد عینی (محسوس) استفاده شود که برای دانش‌آموزان جالب، متناسب با سن و مربوط به آنها می‌باشد.
 - اطلاعات و آموزش‌ها در گام‌های کوچک و متوالی ارایه شود و هر مرحله مکرراً دوره شود.
 - آموزش این کودکان در هر زمانی که می‌توانند در مدارس مشابه شرکت کنند و دچار عقب‌ماندگی ذهنی نباشند، صورت گیرد.

- مهارت‌ها یا وظایفی آموزش داده شود که دانش‌آموزان غالباً به همان طریقی که آنها را در موقعیت‌های خارج از مدرسه انجام می‌دهند، به کار گیرند.

- و باید به خاطر داشت، وظایفی که اکثر مردم، بدون آموزش یاد می‌گیرند، نیاز به ترکیب و تجزیه به گام‌ها و بخش‌های کوچک دارد و باید هر مرحله با دقت یاد داده شود.

کودکان و بزرگسالان عقب‌مانده‌ی ذهنی به خدمات اساسی مشابهی که تمام مردم برای پیشرفت طبیعی به آن احتیاج دارند، نیازمند می‌باشند این خدمات شامل آموزش، تدارکات حرفه‌ای، خدمات بهداشتی، فرصت‌های سرگرمی و بسیاری موارد دیگر است. بعلاوه بسیاری از عقب‌ماندگان ذهنی برای احتیاجات خاص نیاز به خدمات تخصصی دارند. چنین خدماتی شامل مراکز تشخیص و ارزیابی، فرصت‌های آموزش خاص زود هنگام که با برنامه‌های تحریک و انگیزش کودک از شروع تا پیش از دبستان ادامه می‌یابد و برنامه‌های آموزشی که فعالیت‌های متناسب با سن، برنامه آموزش عملی، آموزش گذر (انتقالی) و فرصت‌هایی برای ایجاد زندگی مستقل و اشتغال رقابتی تا سرحد امکان را شامل می‌شود، می‌باشد.

مطابق با اطلاعات گزارش شده از ایالت‌های آمریکا به بخش آموزش ایالات متحده آمریکا، در سال تحصیلی ۹۹ - ۱۹۹۸، ۶۱۰۴۴۵ نفر دانش‌آموز، در سنین ۶ تا ۲۱ سال جزء عقب‌ماندگان ذهنی محسوب شدند که این عده از آموزش‌های خاص و خدمات مربوطه، به وسیله مدارس عمومی برخوردار بودند. این تعداد، دانش‌آموزانی که دچار ناتوانی‌های شدید هستند و یا دانش‌آموزانی که از آموزش خاص برنامه‌های پیش‌دبستان استفاده نمی‌کنند و ممکن است دچار عقب‌ماندگی ذهنی باشند، را شامل نمی‌شود.

■ مشخصات

بسیاری از صاحب‌نظران معتقدند که عقب‌ماندگان ذهنی، همانند افراد فاقد عقب‌ماندگی و اما با میزان کمتری پیشرفت می‌کنند. صاحب‌نظران دیگر معتقدند که عقب‌ماندگان ذهنی در زمینه‌های خاصی از تفکر و یادگیری نظیر توجه، ادراک یا حافظه مشکلاتی دارند. عقب‌ماندگان ذهنی، بسته به شدت عقب‌ماندگی (خفیف، متوسط، شدید یا عمیق) بطور متفاوت در مهارت‌های تحصیلی، اجتماعی و حرفه‌ای پیشرفت می‌کنند.

در تمام سیستم‌های آموزشی، آموزش انعطاف‌پذیری که به نیازهای انفرادی جواب دهد، نقطه شروعی برای یادگیری موفقیت‌آمیز است. والدین باید در تمام دوران آموزش کودک، سهم به‌سزایی در برنامه‌ریزی و آموزش داشته باشند.